

พรรคการเมืองเปรียบเทียบ*

COMPARATIVE POLITICAL PARTIES

โกเมศ ขวัญเมือง

Gomes Kwanmuang

มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย

Mahachulalongkornrajavidyalaya University, Thailand

E-mail: Kwanmuang.gomes@gmail.com

บทคัดย่อ

การศึกษาวิเคราะห์เปรียบเทียบเรื่องของ “พรรคการเมือง” จะทำให้เห็นพลวัตรของการเกิดขึ้น ดำรงอยู่และสิ้นสุดลงของพรรคการเมือง บทบาทของพรรคการเมืองที่มีผลโดยตรงต่อการปกครองประเทศ และการพัฒนาประเทศในทุกๆ มิติ รัฐต่างๆในปัจจุบัน ระบบพรรคการเมืองหลายพรรคระบบพรรคการเมืองสองพรรค และระบบพรรคการเมืองพรรคเด่นพรรคเดียวจะปรากฏตัวอยู่ในรัฐเสรีประชาธิปไตยในขณะที่ระบบพรรคการเมืองพรรคเดียวก็ดำรงอยู่ในรัฐประชาธิปไตยประชาชนหรือรัฐสังคมนิยม อย่างไรก็ตามพรรคการเมืองต่างๆ ในรัฐทั้งหลายเหล่านั้น ต่างก็กลายเป็นสถาบันการเมืองที่สำคัญยิ่งในฐานะที่เป็นพาหนะที่ทำหน้าที่ขับเคลื่อนวิถีชีวิตทางการเมืองของประเทศ พรรคการเมืองในประเทศต่างๆ ยังทำหน้าที่ในการเปลี่ยนรัฐบาลอย่างสันตินอกจากนั้นพรรคการเมืองยังมีอิทธิพลต่อการควบคุมบังคับให้รัฐบาลกำหนดแผนนโยบายบริหารประเทศตามนโยบายของพรรคการเมืองที่เป็นรัฐบาล ฉะนั้นจึงสามารถกล่าวได้ว่า พรรคการเมืองในระบอบประชาธิปไตยเสรีนิยมหรือระบอบกประชาธิปไตยประชาชนนั้นได้กลายเป็นส่วนประกอบสำคัญของระบอบการเมืองของประเทศนั้นๆ สำหรับในประเทศไทยพบว่าความรู้ความเข้าใจและทางปฏิบัติในเรื่อง “พรรคการเมือง” ยังไม่ปรากฏองค์ความรู้ทิศทาง และความเข้าใจอย่างเพียงพอที่จะทำให้ พรรคการเมืองไทยอันเป็นสถาบันการเมืองที่สำคัญ เป็นกลไกในการขับเคลื่อนการบริหารประเทศต่อไปได้อย่างเข้มแข็ง การศึกษาเปรียบเทียบจะทำให้เห็นภาพของการกำเนิด หลักการทฤษฎี บทบาทของพรรคการเมือง

---

* Received 14 October 2020; Revised 27 November 2020; Accepted 25 December 2020

สมัยใหม่ และเรื่องต่างๆ เกี่ยวกับพรรคการเมือง ในประเทศอื่นๆ ซึ่งเป็นประสบการณ์เพื่อนำไปสู่การมีพรรคการเมืองที่มีประสิทธิภาพในการนำพาสังคมไปสู่ความเจริญก้าวหน้าและพัฒนาประเทศได้อย่างยั่งยืนต่อไปอย่างมีประสิทธิภาพ

คำสำคัญ: พรรคการเมือง, การเมือง, การศึกษาเปรียบเทียบ

Abstract

Comparative analyze study “Political parties” will show the dynamics of the emergence existence and end of political parties. Roles of political parties in the government of the country. And national development in all dimensions. Status today multi-party system, two party system and predominant one-political party system will appear in the library democratic status. While the one-political party system would exist in the people’s democratic status or the socialist status. However political parties in those status have become an important political institution as a vehicle that drives the political course of the country. Political parties in different countries also served to change the government peacefully. In addition, political party have influence over the government determine the policy guidelines for the country’s administration according to the polies of the political party that is the government. Therefore, it can be said that political parties in liberal democracy or people’s democracy have become an important component of that country ‘s political system. For Thailand, knowledge, understanding and practice in “Political parties” do not yet have sufficient knowledge, direction and understanding to make political parties which are important political institutions. It is a mechanism to drive the country administration to be strong. Comparative studies will give a glimpse of the modern political parties. And various matters. About political parties. In other countries. This is an experience that leads to have an effective political party to lead society to prosperity and sustainable development in the country.

Keywords: Political Party, Politics, Comparative Study

บทนำ

การอยู่ร่วมกันของสังคมโลกนั้นมนุษย์หรือผู้คนในสังคม ย่อมมีการแบ่งเป็นพรรค เป็นพวก เป็นเหล่าในลักษณะต่างๆ กันในสังคม เช่น แบ่งแยกตามลัทธิ ความคิด ค่านิยม ความเชื่อ อุดมการณ์ และผลประโยชน์ของแต่ละคน แต่ละกลุ่ม แต่ละพวก

การแบ่งแยกดังกล่าวนี้ ได้แบ่งกันมานานแล้ว แต่ที่เราเพิ่งรู้จักการแบ่งแยกที่เป็นหลักฐาน แบบมีกฎหมายเกณฑ์ในแบบที่เรียกว่า “พรรคการเมือง” นั้น เพิ่งเกิดขึ้นมาไม่นานนี้เอง คือ ประมาณ 200 ปีนี้เอง

คำว่า “พรรคการเมือง” นั้น ตรงกับภาษาอังกฤษคำว่า “Political party” คำว่า “Party” ในภาษาอังกฤษนั้นมาจากคำว่า “pars” ในภาษาละติน ซึ่งแปลว่า “ส่วน” พรรคการเมืองจึงหมายความว่า “ส่วนต่างๆ ของราษฎรทั่วประเทศ” กล่าวคือ หมายถึง “การที่ราษฎรแบ่งออกเป็นส่วนต่างๆ ตามความคิดเห็น ตามลัทธิ ตามความเชื่อ ตามอุดมการณ์ ตามผลประโยชน์ได้เสียในทางการเมือง”

การเมืองในระบอบประชาธิปไตยสมัยใหม่นั้น พรรคการเมืองได้พัฒนาให้เป็น “สถาบันการเมือง” (Political Institution) ที่สำคัญยิ่งในฐานะที่เป็น “พาหนะ” (Vehicle) ที่ทำหน้าที่ขับเคลื่อน “วิถีชีวิตการเมือง” ของประเทศให้เดินไปข้างหน้า นอกจากนั้นพรรคการเมือง ยังทำหน้าที่หลักสำคัญอีกประการหนึ่งคือ “การเปลี่ยนตำแหน่งในการบริหารประเทศให้เป็นไปอย่างสันติ” และมีอิทธิพลในการ “ควบคุมบงการ” หรือ “โน้มน้าว” ให้รัฐบาลกำหนดแนวนโยบายของประเทศตามนโยบายของพรรคการเมืองเหล่านั้น

จึงสามารถกล่าวได้ว่า การเมืองในระบอบประชาธิปไตยปัจจุบัน “พรรคการเมืองได้กลายเป็นส่วนหนึ่งของระบบการเมืองที่สำคัญยิ่ง”

ในโลกปัจจุบันซึ่งยอมรับกันว่าเป็นโลกยุคเสรีประชาธิปไตย ย่อมปฏิเสธไม่ได้ว่า การกำเนิด การดำรงอยู่และการล่มสลายของพรรคการเมืองนั้นย่อมเกี่ยวข้องอย่างแนบแน่นกับสิ่งที่เรียกว่า “อำนาจ” (Power) คำว่า “Power” มาจากรากศัพท์ในภาษาละตินว่า Potere ซึ่ง

หมายถึง “มีความสามารถ” ความสามารถที่ว่านี้ คือ อำนาจในการควบคุมกลุ่มคนที่อยู่ในกลุ่มเดียวกัน หรือในอาณาเขตปกครอง (ISSAC Jeffrey, 1992)

เนื้อหา

พรรคการเมือง

ในประเทศประชาธิปไตยนั้น ประชากรที่อาศัยอยู่ในส่วนกลางหรือภูมิภาคต่างๆ ของประเทศได้ใช้ “พรรคการเมือง” เป็นเครื่องมือ(Apparatus) เข้าแข่งขันเพื่อให้ได้มาซึ่ง “อำนาจ” (Power) และใช้อำนาจที่ได้มานั้นเพื่อควบคุม “สถาบันการเมืองทั้งหลาย” (Political Institutions) และได้อาศัยสถาบันทางการเมืองดังกล่าวเข้าควบคุม “นโยบายสาธารณะ” (Public Policy) ที่ใช้ในการบริหารประเทศอีกทอดหนึ่ง

นอกจากภารกิจของพรรคการเมืองที่กล่าวมาแล้ว พรรคการเมืองยังมีบทบาทสำคัญอีกอย่างหนึ่งดังที่ วี โอ คีย์ (Key V.O., 1964) กล่าวสรุปไว้ว่า

“ในปัจจุบันพรรคการเมืองมีบทบาทในเชิงสะท้อนกลับไป กลับมากับรัฐธรรมนูญ และพรรคการเมืองได้สร้างพลังขับเคลื่อนระบบรัฐธรรมนูญที่เป็นทางการอย่างมากมาย”

ตัวอย่างที่พบเห็นได้ชัดเจน เป็นพยานสำคัญของบทบาทพรรคการเมืองที่ได้ขับเคลื่อนให้เกิดการเปลี่ยนแปลงทั้งระบบการปกครองและระบบรัฐธรรมนูญ โดยเฉพาะอย่างยิ่งในช่วงปลายศตวรรษที่แล้ว และต้นศตวรรษนี้ เช่น พรรคการเมืองในสาธารณรัฐเดิมของสหภาพโซเวียตรัสเซีย ได้มีบทบาทในการนำสู่การเปลี่ยนแปลงระบบการเมืองการปกครองจาก “ระบบพรรคเดียว” (One Party System) ที่ผูกขาดการปกครองโดยพรรคคอมมิวนิสต์ เปลี่ยนไปสู่การเกิดเนื้อหาของรัฐธรรมนูญในระบบการเมืองการปกครอง “ระบบหลายพรรค” (Multi Parties System) ซึ่งเราจะเห็นได้จากการเปลี่ยนแปลงบทบัญญัติรัฐธรรมนูญของหลายประเทศในยุโรปตะวันออก เช่น บัลแกเรีย ฮังการี และการเปลี่ยนแปลงในภายหลังสหภาพโซเวียตล่มสลาย เช่น จอร์เจีย เบลารุส ลิทเวเนีย ลิทัวเนีย ยูเครน อุเบกิสถาน เป็นต้น

บทเรียนทางประวัติศาสตร์ทำให้เราเห็นว่า พรรคการเมืองนั้นไม่เพียงแต่มีความสำคัญต่อระบบการเลือกตั้ง ต่อการกำหนดนโยบายของรัฐ ต่อการจัดตั้งหรือเปลี่ยนแปลงรัฐบาล ต่อการสถาปนาสวัสดิการและความผาสุกของประชาชนในชาติเท่านั้น แต่พรรคการเมืองยังมีสิ่งที

ปฏิเสธไม่ได้ว่า มีส่วนในการหนุนช่วยให้เกิดการปลุกระดมมวลชน ได้ทั้งในทิศทางบวกและทางลบ กล่าวคือ ในบางประเทศผู้ที่ไม่เห็นลงรอยกับผู้ครองอำนาจรัฐจะถูกจับกุม ชังคุกก ถูกทรมาน ถูกฆ่า ดังที่เกิดในหลายประเทศในแอฟริกา เช่น แอฟริกาใต้ เซร่าเลออน ลิเบีย แทนซาเนีย นามิเบีย เป็นต้น

แม้ว่าอุดมการณ์ทางการเมือง หรือ คุณธรรมของพรรคการเมืองจะทำนายผู้ประสงค์ในความสำเร็จของการจัดตั้งพรรคการเมืองเพื่อให้ประชาชน ทั่วไปยอมรับ แต่ดูเหมือนว่าการแย่งชิงกันจัดตั้งพรรคการเมืองในยุโรปตะวันออกใน ตอนต้นทศวรรษนี้ เป็นตัวอย่างที่ชัดเจนที่สุดของการจัดตั้งพรรคการเมืองเพื่อสนองรับ “ระบบการเมือง” ที่เปลี่ยนแปลงไป ทั้งพิสูจน์ให้เห็นสัจธรรมที่ว่า “พรรคการเมืองเปลี่ยนไป ระบบการเมืองย่อมเปลี่ยนไป และเมื่อระบบการเมืองถูกเปลี่ยนไปพรรคการเมืองก็ย่อมเปลี่ยนตาม”

การมีพรรคการเมืองเกิดขึ้นและดำรงอยู่กระจัดกระจายไปทั่วทุกหัวระแหงของโลก ย่อมอธิบายได้ว่าบรรดาพรรคการเมืองเหล่านั้น ไม่ว่าจะเป็นพรรคอนุรักษนิยมของอังกฤษ พรรคคอมมิวนิสต์ของสหภาพโซเวียต พรรคอารีน่าของเอสลวาตอร์ พรรคเสรีประชาธิปไตยของญี่ปุ่น หรือพรรคประชาธิปไตย พรรคเพื่อไทยของประเทศไทยต่างก็ปฏิเสธพันธกิจคล้ายคลึงกันในฐานะที่เป็น “เครื่องมือด้านการจัดการ” (Organizational Instrumentalities) ของการบริหารการปกครองภาครัฐ (Palombara J. La., 1974)

ท่ามกลางสรรพสิ่งทั้งหลายในประเทศ ภาระหน้าที่หลักอันหนึ่งของพรรคการเมืองสมัยใหม่คือ “การสร้างและจัดตั้งมติมหาชน” แล้วถ่ายทอดความต้องการของสังคมอันเกิดจากมติมหาชนนั้นไปยังผู้ปกครองรัฐ นอกจากนั้นแล้ว พรรคการเมืองยังมีพันธกิจในการ “ค้นหาผู้นำทางการเมือง” (Political Elites) ตลอดจน “การควบคุมดูแลส่งเสริมนโยบายสาธารณะ” เมื่อได้จัดตั้งรัฐบาล

ฉะนั้นพรรคการเมือง จึงไม่ใช่สิ่งที่เลื่อนลอย แต่เป็นสิ่งที่มองเห็นได้ จำได้ง่าย และสัมผัสได้ ถึงกระนั้นก็ตาม “คำจำกัดความ” ของคำว่าพรรคการเมืองของนักวิชาการหลายท่าน ดูเหมือนว่าจะยังไม่ยุติลงรอยกันในเรื่องที่ว่า พรรคการเมืองนั้นเป็นการรวมตัวกันของบุคคลเพื่อ “ผลประโยชน์สาธารณะหรือผลประโยชน์ส่วนตัว” ซึ่งเอ็ดมันด์ เบิร์ก (Edmund Burke) ผู้เปรียบเสมือนโฆษกคนแรกที่มีคารมที่โน้มน้าวความคิดของผู้คนได้มากที่สุดสำหรับเรื่อง “ผลประโยชน์สาธารณะ” ซึ่งท่านกล่าวยืนยันว่า “พรรคการเมืองเป็นองค์กรที่คนหลายคนมา

รวมกันเพื่อส่งเสริมความพยายาม เพื่อผลประโยชน์แห่งชาติร่วมกันบนกฎเกณฑ์โดยเฉพาะที่ทุกคนทั้งหมดได้ตกลงกันไว้ (Burke E., 1770)

อย่างไรก็ตามคำจำกัดความข้างต้นได้ถูก โจเซฟ ชุมปีเตอร์ (Joseph Schumpeter) ผู้ซึ่งเป็นที่รู้จักกันดีที่สุดในฐานะผู้ต่อต้านสำนักความคิดในเรื่องผลประโยชน์สาธารณะ ชุมปีเตอร์ได้คัดค้านอย่างแข็งขันในเรื่องอำนาจและผลประโยชน์ส่วนตัว โดยยืนยันว่า “พรรคการเมืองเป็นกลุ่มซึ่งบรรดาสมาชิกของกลุ่มที่เสนอให้มีการทำงานร่วมกันของบรรดาสมาชิกในการดิ้นรนแข่งขันเพื่อให้ได้มาซึ่ง “อำนาจ” พรรคการเมืองและนักการเมืองที่เป็นกลไกหรือแกนนำของกลุ่มจึงเป็นเพียงการตอบสนองข้อเท็จจริงที่ว่า “มวลชน” ผู้เลือกตั้งนั้นไม่อยู่ในฐานะที่จะกระทำได้นอกจากการ “หย่อนบัตรเลือกตั้ง” เท่านั้นและพวกเขาทั้งหลายทำได้ก็เฉพาะความพยายามที่จะวางข้อกำหนด ข้อบังคับ กฎเกณฑ์การแข่งขันทางการเมืองซึ่งคล้ายคลึงกับการปฏิบัติหรือดำเนินการของหุ้นส่วนหรือสมาชิกของสมาคมทางการค้า” (Schumpeter J., 1976)

นอกจากนี้ อี อี เซตเชไนเดอร์ (E.E. Schattsneider) นักรัฐศาสตร์รุ่นแรกๆ ได้ยืนยันอย่างตรงไปตรงมาเกี่ยวกับพรรคการเมืองและ “ศูนย์อำนาจทางการเมือง” ว่า “ธาตุแท้ของพรรคการเมืองก็คือ การกระตุ้นผลักดันให้ได้มาซึ่งผลประโยชน์ของกลุ่มต่างๆ ที่สนับสนุนพรรคและรักษาอำนาจที่ได้มานั้นไว้เพื่อรักษาพรรค” (Schattsneider E.E., 1942)

ความคิดเห็นเกี่ยวกับการจำกัดความข้างต้น ไม่เป็นที่น่าประหลาดใจมากนัก เพราะพรรคการเมืองทั้งหลาย ต่างยึดถือครองจุดประสานกันของกระบวนการทางการเมือง เช่น การรวมตัวกันการต่อตั้งมติมหาชน ตลอดจนการกำหนดนโยบาย ฉะนั้นพรรคการเมืองจึงเป็น “ผลผลิต” ของระบบการเมืองที่มีลักษณะซับซ้อนหลายด้าน อย่างไรก็ตาม เมื่อมาถึงจุดนี้น่าจะสามารถสร้างคำจำกัดความของพรรคการเมืองอย่างง่าย ๆ ว่า

“พรรคการเมือง ได้แก่ กลุ่มการเมืองใดๆ ก็ตาม ที่มีเป้าหมายอย่างเป็นทางการและมีองค์กรอย่างเป็นทางการที่สามารถเชื่อมโยงระหว่างศูนย์กลางและท้องถิ่น จะปรากฏตัวให้เห็นเมื่อมีการเลือกตั้ง และสามารถส่งผู้สมัครเข้าแข่งขันเพื่อตำแหน่งในคณะรัฐบาลไม่ว่าการเลือกตั้งนั้นจะเสรีหรือไม่ก็ตาม”

จะเห็นได้ว่า คำจำกัดความข้างต้นสอดคล้องกับข้อพิจารณาของ ซาร์โตรี (Sartori) ที่ว่า “คำจำกัดความเช่นนี้ ทำให้เราสามารถแยกพรรคการเมืองออกจากองค์กรอื่นๆ อันเป็น

สถาบันทางการเมือง เช่น องค์กรศาล สภาผู้แทนราษฎร ขบวนการมวลชน กลุ่มผลักดันหรือกลุ่มผลประโยชน์ ระบบราชการ องค์กรทางศาสนาและทหาร เพราะ “พรรคการเมืองเป็นองค์กรปฏิบัติที่เป็นจริงและเป็นทางการในเวทีการเลือกตั้ง” (Sartori G., 1976)

พรรคการเมือง: บทสรุปเรื่องการกำเนิด

คำกล่าวของเมดิสัน (Madison J., 1961) และต็อกเกอวิลล์ (Tocqueville A. de., 1969) ที่ว่า “ไม่ว่าที่ใดก็ตาม ที่พรรคการเมืองได้ปรากฏตัวขึ้น จะเกิดสิ่งที่ตามมา คือ การขัดแย้งอย่างเด่นชัดเรื่องนโยบายเกี่ยวกับผลประโยชน์สาธารณะ”

แต่อย่างไรก็ดี มีคำอธิบายที่แตกต่างกันออกไป 3 แนวทางด้วยกันที่เกี่ยวกับการดำเนินของพรรคการเมืองในยุคสมัยใหม่ (Daalder H., 1966) ได้แก่

1. ทฤษฎีด้านความเป็นสถาบัน ซึ่งเน้นการเปลี่ยนแปลงรูปของระบบรัฐสภา
2. ทฤษฎีประวัติศาสตร์ ซึ่งเน้นวิกฤตการณ์ที่ผูกพันเกี่ยวกับกระบวนการสร้างชาติ
3. ทฤษฎีความทันสมัยและการพัฒนาทางการเมือง

จะเห็นได้ว่าทั้ง 3 ทฤษฎีข้างต้นล้วนแต่แตกสาขาจากทฤษฎีการเปลี่ยนแปลงทางสังคมและการเมือง เราทั้งสามแนวทางต่างก็ยอมรับว่ามี “เหตุปัจจัย” ร่วมกัน ที่เป็นตัวการกำหนดการกำเนิดของพรรคการเมือง เช่น การปลุกกระดมทางสังคมหรือการที่มวลชนเข้าสู่เวทีทางการเมือง พรรคการเมืองได้กำเนิดขึ้นมาในฐานะที่เป็นเครื่องมือเชื่อมโยงศูนย์กลางอำนาจทางการเมืองกับมวลชน พรรคการเมืองเช่นว่านี้อาจกำเนิดขึ้นได้ไม่ว่าจากการเปลี่ยนแปลงของการเมืองที่ถูกชักนำโดยการแข่งขันระหว่างชนชั้นนำด้วยตนเอง หรือเกิดจากแรงกดดันของมวลชนข้างล่างก็ตามที่ ซึ่งสามารถอธิบายทฤษฎีทั้งสามข้างต้นได้ ดังนี้

1. ทฤษฎีด้านความเป็นสถาบัน ซึ่งเน้นการเปลี่ยนแปลงรูปของระบบรัฐสภา ทฤษฎีนี้ได้วิวัฒนาการจากการขยายตัวที่เล็กลงน้อย โดยเฉพาะพัฒนาการของการขยาย “สิทธิในการเลือกตั้ง” (Suffrage) และจากการเปลี่ยนแปลงรูปแบบของ “องค์กรสภาผู้แทน”

นักรัฐศาสตร์คนสำคัญชาวฝรั่งเศสท่านหนึ่ง คือ ดูแวร์แซ่ (Duverger) ได้กล่าวสรุปขั้นตอนของการพัฒนาทางการเมืองว่ามี 3 ขั้นตอนด้วยกัน (Duverger M., 1954) ได้แก่

1.1 การเกิดของกลุ่มสมาชิกสภาผู้แทนราษฎร

1.2 การก่อตั้งคณะกรรมการเลือกตั้งท้องถิ่น การขยายเขตการเลือกตั้ง (Electorate)

1.3 การตอบสนองของชนชั้นผู้นำภายในสภาผู้แทนราษฎร และภายนอกเวทีสภาผู้แทนราษฎร

แต่เดิมนั้นการเมืองเป็นกิจกรรมของชนชั้นนำ แต่ปรากฏว่าการรวมตัวของชนชั้นนำในลักษณะที่เป็นกลุ่มก็ดี เป็นสมาคมก็ดี ยังเป็นการรวมตัวกันหลวมๆ ไม่คงทนถาวร ต่อเมื่อมีการขยายตัวในระยะแรกของสิทธิในการเลือกตั้ง ทำให้ชนชั้นนำผู้มีชื่อเสียงได้สร้างกลไกการเลือกตั้งระดับท้องถิ่น และระดมเกลี้ยกล่อมผู้มีสิทธิเลือกตั้งรายใหม่และจัดตั้งผู้มีสิทธิเหล่านั้นให้เป็นผู้สนับสนุนช่วยเหลือการเลือกตั้งที่เข้มข้นในเวลาต่อมา ตัวอย่างที่เห็นได้ชัดของปรากฏการณ์เช่นว่ามานี้ได้แก่ ความพยายามของ ดิสราเอลลี (Disraeli) ในนามของพรรคอนุรักษนิยม (Conservative Party) ของอังกฤษในกลางศตวรรษที่ 19 ซึ่งเป็นช่วงเวลาที่เกิดการขยายตัวเพิ่มขึ้นอย่างขนานใหญ่ของผู้มีสิทธิออกเสียงเลือกตั้ง ชนชั้นนำที่มีชื่อเสียงของแต่ละพรรคเริ่มต้นเผชิญหน้ากันอย่างเข้มข้น เพื่อที่นั่งในสภาผู้แทนราษฎร พรรคการเมืองของอังกฤษจึงต้องปรับปรุงการรวมตัวกันของผู้มีสิทธิเลือกตั้งในระดับชาติ และในระดับท้องถิ่น ผลก็คือเกิดพรรคการเมืองมวลชน (Mass) ขึ้นมาและอยู่ในกระบวนการทางการเมืองตั้งแต่นั้นมา

สิ่งที่ได้กล่าวมาข้างต้น ย่อมอธิบายให้เห็นถึงการเกิดขึ้นของพรรคการเมือง โดยการจัดตั้งผู้มีสิทธิเลือกตั้งของสมาชิกสภาผู้แทนราษฎร ตัวอย่างที่เด่นชัดที่สุด ได้แก่ พรรคคอนเซอร์เวทีฟ พรรคเลเบอร์ของอังกฤษ พรรครีพับลิกัน และพรรคเดโมแครตของสหรัฐอเมริกา พรรคเสรีแห่งชาติของเยอรมนี และพรรคลิเบอร์ลของอิตาลีในศตวรรษที่ 19

ในขณะเดียวกัน ดูแวร์แซ่ ยังได้ชี้ให้เห็นว่า นอกจากพรรคการเมืองที่เกิดขึ้นเพราะการรวมตัวของสมาชิกสภาผู้แทนราษฎรแล้ว ยังมีพรรคการเมืองอีกชนิดหนึ่งที่เกิดภายนอกสภาผู้แทนราษฎรและได้รับการสนับสนุนจากมวลชนดังเช่น พรรคสังคมนิยม พรรคคอมมิวนิสต์ พรรคคริสเตียนประชาธิปไตยในยุโรป ในศตวรรษที่ 19 หรือแม้แต่การปรากฏตัวของพรรคเชิงนิเวศวิทยาและสิ่งแวดล้อม (Green Parties) ในยุโรป

2. ทฤษฎีซึ่งเน้นวิกฤตการณ์ที่ผูกพันเกี่ยวกับกระบวนการสร้างชาติ ปัญหาหลักในกระบวนการสร้างชาตินั้น คือ การจัดการแก้ไขปัญหาเศรษฐกิจ สังคม การเมือง การทหาร การ

ปกครอง ชนชั้นผู้นำทางการเมืองได้จัดตั้งสถาบันทางการเมืองต่างๆ เพื่อเป็นเครื่องมือในการสร้างชาติ พรรคการเมืองได้ถูกจัดตั้งขึ้นท่ามกลางวิกฤตการณ์ที่เกี่ยวข้องกับสิ่งต่อไปนี้

2.1 การรวมชาติ

2.2 ความถูกต้องและความชอบธรรมของความเป็นชาติ

2.3 ความต้องการมีส่วนร่วมเพิ่มขึ้นของชนในชาติ

วิกฤตการณ์ข้างต้นเป็นตัวกำหนดแบบวิวัฒนาการของพรรคการเมืองต่างๆ และมีความสัมพันธ์อย่างใกล้ชิดกับลักษณะของพรรคการเมืองในที่สุด

ในยุคอาณานิคม ได้กำเนิดชาติใหม่ขึ้นมามากมาย พรรคการเมืองพรรคแล้วพรรคเล่าได้เกิดขึ้นจากขบวนการชาตินิยม (The Nationalist movements)

อย่างไรก็ตาม การที่พรรคการเมืองที่เกิดขึ้นจากขบวนการชาตินิยม ก็ต้องถูกตั้งคำถามเกี่ยวกับความชอบธรรม ไม่เพียงแต่ในเรื่องสถาบันสภาผู้แทนราษฎรแต่ยังเกี่ยวกับความชอบธรรมและความถูกต้องของรัฐ (State) ที่เกิดขึ้นใหม่เหล่านั้น

การเกิดพรรคฟาสซิสต์ (Fascist Parties) และพรรคคอมมิวนิสต์ (Communist Parties) ในช่วงศตวรรษที่ 20 ได้สะท้อนให้เห็นถึงวิกฤตการณ์อันชอบธรรมในประเทศเสรีประชาธิปไตยซึ่งนับว่าเป็นอันตรายของระบบพรรคการเมืองแบบพหุนิยม (Party Pluralism) (Sartori G., 1976)

ในเรื่องความต้องการมีส่วนร่วมของชนในชาติต่อการสร้างชาติ ก็มีความสำคัญยิ่งและใกล้ชิดอย่างยิ่งเช่นกันกับการจัดตั้งพรรคการเมือง และพฤติกรรมทางการเมืองของพรรคการเมือง ตลอดจนมีอิทธิพลต่ออุดมการณ์ของพรรคการเมืองอีกด้วย

ทั้งนี้ เพราะการรวมกลุ่มสังคมกลุ่มใหญ่ๆ ให้เข้าไปในระบบทางการเมืองนั้น ต้องมีการ “ขยายตัวขนานใหญ่ของสิทธิการเลือกตั้ง” (Extended suffrage)

3. ทฤษฎีที่เน้นความเป็นพรรคการเมืองและความเป็นสมัยใหม่ ถ้าจะกล่าวโดยหลักกว้างๆ ก็คือ พรรคของมวลชน (Mass Parties) นั้น เป็นผลผลิตของความเป็นสมัยใหม่ของสังคม

ทั้งนี้ เพราะกลุ่มสังคมใหม่ที่เกิดขึ้น ล้วนแล้วแต่ต้องการเข้าถึงขบวนการทางการเมืองโดยตรงมากยิ่งขึ้น เหตุผลเพราะ

3.1 เกิดการหมุนเวียนของข้อมูลข่าวสารมากขึ้น

3.2 การแผ่ขยายตัวของตลาดภายในประเทศ

3.3 การพัฒนาการและการเติบโตของเทคโนโลยีอย่างต่อเนื่อง

3.4 การขยายตัวของเครือข่ายในระบบการขนส่ง (Logistics) (Palombara J.

La., 1974)

นอกจากนี้ยังมีปัจจัยอื่นๆ บางปัจจัยที่เกี่ยวข้องกับความเป็นสมัยใหม่ เช่น

1. ค่านิยมทางโลก
2. การเกิดการกระทำร่วมกันในสังคมโดยความสมัครใจ
3. การปรับปรุงในวิธีการสื่อสารถึงกันของคนในสังคม

ด้วยเหตุปัจจัยดังกล่าวข้างต้น จึงทำให้พรรคการเมืองปรับปรุงฐานะแบบดั้งเดิม ไปสู่องค์การทางการเมืองแบบสมัยใหม่ได้ง่ายขึ้น

นอกจากนี้ ฮันติงตัน (Huntington) ได้เสนอความเห็นเพิ่มเติมว่า “พรรคการเมืองไม่ใช่ระบบราชการ ไม่ใช่สภาผู้แทนราษฎรและไม่ใช่การเลือกตั้ง แต่เป็นสถาบันที่มีลักษณะพิเศษไม่เหมือนสิ่งอื่นๆ ในระบบการเมืองที่ทันสมัย” (Huntington S., 1968)

คำอธิบายข้างต้นทำให้เราเห็นว่า ในสังคมที่ทันสมัยล้วนเป็นสังคมชนที่มีความต้องการ พรรคการเมืองที่จำเป็นสถาบันหล่อหลอมมวลชน และก่อให้เกิดการรวมตัวของมวลชนให้เข้าไปอยู่ในระบบการเมือง

ยังมีนักคิดอีกท่านหนึ่งก็คือ ดาลเดอร์ (Daalder) ได้เสนอว่า “พรรคการเมืองที่ทันสมัยนั้นคงไม่เกินความเป็นจริงมากนัก ถ้าจะกล่าวว่าพรรคการเมืองเป็นผลผลิตของการปฏิวัติอุตสาหกรรม” (Daalder H., 1966) อันเนื่องจากการพัฒนาสังคมให้เป็นลักษณะอุตสาหกรรม (Industrialization) ได้ส่งผลกระทบต่อกลุ่มสังคมหลายกลุ่ม เช่น

1. พวกหัตถกรรมหรือช่างฝีมือ
2. เจ้าของร้านค้ารายย่อย
3. พวกชาวไร่ชาวนา

เพื่อเป็นการป้องกันประโยชน์ของตนเอง กลุ่มสังคมข้างต้นทั้ง 3 กลุ่มจึงต้องถูกกระตุ้นและตื่นรน เพื่อจัดตั้งพรรคการเมืองที่มีวัตถุประสงค์ป้องกันกลุ่มสังคมเก่าของตนจากการถูกคุกคาม ดังจะเห็นได้จากการจัดตั้งพรรคชาวไร่ชาวนา (Agrarian Parties) ในกลุ่ม

ประเทศสแกนดิเนเวีย พรรคฟาสต์ซิสต์ (Fascist Parties) ในยุโรปซึ่งเป็นตัวอย่างของปฏิกิริยาโต้ตอบความเป็นทันสมัย

นอกจากนั้นยังพบว่า กิจกรรมของอุตสาหกรรมได้ก่อให้เกิดการคุกคามสิ่งแวดล้อมอันนำไปสู่คลื่นลูกใหม่ในการก่อตั้งพรรคการเมือง เพื่อตอบโต้ความเป็นอุตสาหกรรมของสังคม เช่น พรรคกรีนส์ (Greens) และพรรคที่ให้ความสำคัญต่อนิเวศวิทยา (Ecology sensitive parties) เป็นต้น

อนึ่ง ในความเห็นของผู้เขียนเห็นว่า ทฤษฎีความเป็นสมัยใหม่นี้ยังพบเห็นร่องรอยของความบกพร่องอยู่บางประการ

กล่าวคือ ที่เห็นได้ชัดที่สุด ในบางกรณีพรรคการเมืองบางพรรคอาจกำเนิดจากความเกี่ยวพันกับวิกฤติการณ์เรื่องของการเสื่อมของระบอบสังคมนิยมแบบเก่า หรือเกี่ยวข้องกับการรื้อและยกเลิกระเบียบเก่า โดยการการกระตุ้นหรือปลุกเร้าสมาชิกพรรคและคนอื่นๆ ให้เข้าร่วมอุดมการณ์ กระทำกิจกรรมสถาปนาความชอบธรรมของระบอบใหม่ พรรคการเมืองเช่นนี้จะมีโครงสร้างองค์กรพรรคแบบสายบังคับบัญชาอย่างไม่เปิด พรรคจึงมีฐานะเป็น “หัวหน้ากอง” (Vanguard party) เน้นการระดมสมาชิกจากฐานมวลชนมากมายมหาศาล การมีจิตสำนึกแนวโน้ในอุดมการณ์และลัทธิดำเนินการทางการเมือง ทำให้เกิดแตกต่างระหว่างพรรคที่มีชนชั้นนำเป็นฐานและพรรคที่มีมวลชนเป็นฐานในเวลาต่อมา

ในส่วนของการคัดเลือกผู้นำทางการเมืองในประเทศที่กำลังพัฒนา การคัดเลือกชนชั้นนำทางการเมืองเพื่อเป็นผู้นำพรรค ล้วนแล้วแต่ประสบความสำเร็จแต่ต่อบุคคลที่มีมาจากสายทหารและข้าราชการพลเรือน จะมีเพียงแต่ประเทศฟาสซิสต์หรือคอมมิวนิสต์ที่มีพรรคเดียว (one party system) เท่านั้นที่คัดเลือกผู้นำทางการเมืองโดยอาศัยฐานปฏิบัติการที่ผูกขาดและมีมวลชนมหาศาลเป็นฐานความชอบธรรม แต่อย่างไรก็ตามวิธีการคัดเลือกผู้นำเช่นนี้ ก่อให้เกิดชนชั้นนำประเภทปฏิกิริยา (reactionary leadership) พวกอนุรักษนิยม (conservative) และพวกแนวคิดคับแคบ (anarrowly based) ซึ่งเลนิน (Lenin) และเหมา (Mao) ต่างก็เข้าใจปัญหานี้เป็นอย่างดี จึงจำเป็นต้องพึงการรณรงค์หาเสียงเพื่อยึดกุมพรรคโดยอาศัย “แนวทางมวลชน” (Mass line) เพื่อปลดปล่อยลัทธิเจ้าขุนมูลนายภายในพรรค

บทบาทของพรรคการเมืองสมัยใหม่

1. พรรคการเมืองกับหน้าที่ปกครอง แคทซ์ (Katz) กล่าวว่า “หน้าที่ของพรรคการเมือง คือ ปกครองและรับผิดชอบในการปกครอง” (Katz R.S., 1980) ด้วยเหตุนี้ทำให้พรรคการเมืองจึงแตกต่างไปจากองค์กรทางสังคมองค์กรอื่นๆ เพราะการเมืองจะยึดการควบคุมระบบพรรคการเมืองไว้ภายใต้ชื่อพรรค และหากเป็นไปได้หรือล้มเหลวในการยึดกุมระบบพรรคการเมือง ก็จะผสมกับพรรคการเมืองอื่นเพื่อปกครองประเทศ

นอกจากนี้ เอ คิง (King) ได้เสนอความเห็นที่เห็นว่า “พรรคชนะหรือความคิดเห็นเกี่ยวกับการยึดหรือควบคุมพรรคการเมืองเป็นวิถีทางหนึ่งในการสร้างแนวคิดเกี่ยวกับขีดความสามารถของพรรคการเมืองในการจัดตั้งรัฐบาลและรับผิดชอบในฐานะผู้ปกครอง” (King A., 1969)

ในเรื่องของการก่อตั้งรัฐบาลนั้น การจัดตั้งจะยากหรือง่าย ย่อมขึ้นอยู่กับ การยึดควบคุมพรรคการเมืองได้อย่างกว้างขวางหรือไม่เพียงไร

ความจริงที่ค้นพบอันหนึ่งคือ พรรคการเมืองไม่อาจจะเป็นองค์กรที่มีการรวมตัวอย่างเหนียวแน่นและยากที่จะแข็งแกร่งดุเหมือนที่เราวาดฝันไว้ เพราะแม้แต่พรรคคริสเตียนประชาธิปไตยอิตาลี (Italian Christian Democrat) ซึ่งเป็นพรรคที่เด่นชัดในเรื่องของการยึดควบคุมอย่างกว้างขวาง แต่พรรคก็ต้องถูกรอบงำจากฝ่ายต่างๆ ภายในพรรค เพราะผู้นำภายในพรรคมีบุคคลที่มีชื่อเสียงผสมรวมอยู่ด้วยและต่างก็มีฐานอำนาจของตนที่มีอิสระ มีพรรคพวก (Clique) จำนวนหนึ่งอยู่ในพรรค ช่วยเพิ่มอำนาจต่อรองภายในพรรคหรือแม้แต่พรรคคอมมิวนิสต์ของโซเวียตแม้จะถูกยึดกุมเครื่องมือต่างๆ ของรัฐบาลได้ก็ตาม ตัวอย่างเช่นการเกิดแรงเสียดทานจากเจ้าหน้าที่ระดับล่างที่ขัดขวางโครงการปฏิรูปเศรษฐกิจของนายกอร์บาเชฟ (Gorbachev's Economic reform program) ในอดีตสหภาพโซเวียต

2. พรรคการเมืองกับโครงสร้างเอกลักษณ์ทางการเมืองของบุคคลและการออกเสียง วี โอ คีย์ (V.O.Key) ได้อธิบายว่า “พรรคการเมืองเปรียบเสมือนเครื่องมือในการวางโครงสร้างเอกลักษณ์ทางการเมืองของบุคคลและเป็นผู้นำทางบุกเบิกทางการเมืองการออกเสียงของประชาชน” (Key V.O., 1964)

เนื่องจากในบางประเทศมีพรรคการเมืองมากกว่าหนึ่งพรรค “สนามเลือกตั้ง” (electoral market) จึงเป็นที่สำหรับหาคะแนนนิยมทางการเมือง

พรรคการเมืองจึงจำเป็นต้องใช้เทคนิคให้เทคนิคให้เป็นประโยชน์เพื่อให้ได้คะแนนนิยม อันได้แก่

1. สัญลักษณ์และตราพรรค
2. อุดมการณ์ของพรรค
3. การโฆษณาชวนเชื่อ
4. นโยบายประชานิยม เป็นต้น

นอกจากนี้แล้วพรรคการเมืองยังต้องให้ความสนใจกับ “การทำมติมหาชน” (public opinion) ให้เห็นเป็นรูปร่างเข้าใจอย่างถ่องแท้ต่อประเด็นสาธารณะ (public issue) ประเด็นต่างๆ ตลอดจนการระบุนายละเอียดเกี่ยวกับการแก้ไขปัญหาเหล่านั้น (Action Plan)

ภายใต้ระบบพรรคเดียว สตาลิน (Stalin) และเหมา (Mao) ได้ใช้แนวทางมวลชน (Mass line) โดยพรรคจะถูกมอบหมายจากเบื้องบนและแพร่กระจายไปยังมวลชนโดยสิ่งที่เรียกว่า “สถาบันโฆษณาชวนเชื่อ”

ในทุกระบบที่เป็นประชาธิปไตยและเปิดมากขึ้น พรรคการเมืองไม่เพียงแต่แข่งกันเองยังต้องแข่งขันกับองค์กรเอกชน (NGO) องค์กรอื่นๆ หรือแม้แต่กับสื่อมวลชน (Mass Media)

อนึ่ง แม้จะไม่ใช่ความจริงเสมอไปว่า ความสามารถของพรรคการเมืองในการเข้าสอดแทรกในสังคมยิ่งลึกมากขนาดไหน ย่อมก่อให้เกิดผลโดยตรงต่อพรรคที่จะทำโครงสร้างเอกลักษณ์ทางการเมือง เพื่อดึงดูดผู้ออกเสียงเพิ่มมากขึ้นเท่านั้น

ทั้งนี้ เพราะตามข้อเท็จจริงแล้วในระบบ “รวมอำนาจเบ็ดเสร็จ” (Totalitarian systems) ที่พรรคเดียวผูกขาดสถาบันต่างๆ และควบคุมช่องทางติดต่อสื่อสารทั้งหมด แต่ต้องประสบกับแรงต้านของมติมหาชนที่เกิดขึ้นจากการรวมตัวของสมาชิกในสถาบันการศึกษา วัด โรงงาน และหน่วยต่างๆ

ฉะนั้นในเรื่องการสร้างและสนับสนุนเอกลักษณ์ทางการเมืองและการสร้างคะแนนเสียงจากประชาชนนั้น พรรคไม่เพียงต้องแข่งขันกับพรรคอื่นหรือแข่งขันกับสถาบันอื่นๆ เท่านั้น พรรคการเมืองจึงจำเป็นต้องแสวงหาทางบรรลุวัตถุประสงค์ทางอ้อม โดยใกล้เคียงอิทธิพลกับสถาบันต่างๆ ด้วย เพราะในสังคมประชาธิปไตยพหุนิยม (Pluralistic democratic societies) นั้น ประชาชนนิยมเลือกดูพิจารณาพรรคและนโยบายพรรคก่อนที่จะลงคะแนนเสียงให้แก่พรรคอื่นๆ

3. พรรคการเมืองกับการบูรณาการและการระดมพล เป็นที่ยอมรับกันว่าพรรคการเมืองเป็นองค์กรที่สลับซับซ้อน ประกอบด้วยบุคคลที่มีความรู้มีความทะเยอทะยานที่จะใช้อำนาจและอิทธิพล ดังนั้นหากพรรคไม่สามารถดำเนินการทางการเมืองโดยอาศัยสถาบันของรัฐต่างๆ ที่มีอยู่อย่างปกติ และที่เน้นระเบียบอยู่แล้ว พรรคการเมืองบางพรรคอาจใช้เทคนิคในการ “ระดมพล” (mobilization) มวลชนได้อย่างง่ายดาย

ดังเช่นพรรคฝ่ายซ้าย (Left-wing parties) ในตะวันตก มักจะใช้สหภาพการค้า (trade union) องค์กรเยาวชน (youth organization) แสดงพลังโดยการเดินขบวนตามท้องถนนหรือในจัตุรัสใหญ่ๆ

การระดมทางสังคมนี้อาจเกิดขึ้นภายนอกพรรคก็ได้ เมื่อเกิดสิ่งเหล่านี้แล้วย่อมเป็นการท้าทายต่อสถาบันการเมืองและคุกคามต่อระบบการเมืองโดยตรง ดังจะเห็นได้จากกรณีการหยุดงานอย่างขนาดใหญ่ในอังกฤษในปี ค.ศ.1926 การลุกฮือของขบวนการนักศึกษาในปี ค.ศ. 1960 ในจีนเหตุการณ์ 14 ตุลาคม ในปี ค.ศ.1973 เหตุการณ์ 6 ตุลาคม ในปี ค.ศ.1976 ในประเทศไทยขบวนการนักศึกษาในเกาหลีใต้ในปี ค.ศ.1961 และ ค.ศ.1980 การก่อตัวของพรรคโซลิดาริตี (Solidarity) ในโปแลนด์ หลังปี ค.ศ.1980 ขบวนการ 4 มิถุนายน ในจีน และการแสดงออกของประชาชนในยุโรปตะวันออกในปี ค.ศ.1986 เป็นต้น ซึ่งเราพบว่าที่ไหนก็ตามที่มีเหตุการณ์ดังกล่าวเกิดขึ้น พรรคการเมืองต่างๆ ก็พยายามช่วงชิงจังหวะการระดมมวลชนเพื่อประโยชน์ของพรรคตัวเอง

ในบางกรณี การระดมพลเมืองเพื่อการเปลี่ยนแปลงระบบการเมืองใหม่อาจเกิดจากปัจจัยต่างๆ กัน เช่น

1. ปรากฏการณ์ในสหรัฐอเมริกาที่ขบวนการชาตินิยมโค่นการปกครองแบบอาณานิคมของอังกฤษและต่อมาก่อตัวเป็นพรรคการเมืองช่วยให้เกิดรัฐบาลใหม่ได้สำเร็จในเวลาต่อมา

2. ความสำเร็จของพรรคอนุรักษนิยมของอังกฤษที่ได้เข้าควบคุมอำนาจการเมือง เพราะอาศัยปัจจัยสำคัญ คือ การใกล้ชิดกับโบสถ์อังกฤษและความสัมพันธ์ที่แนบแน่นกับครอบครัวราชวงศ์ เป็นต้น

พรรคการเมืองกับการเผชิญหน้ากับอนาคตนั้น เบจฮอต (Bagehot) ได้ทำนายโฉมหน้าทางการเมืองทางอังกฤษไว้อย่างน่าฟัง และถูกต้องว่า “ในปี ค.ศ.1867 อังกฤษจะทำให้

รูปแบบรัฐบาลเลือกตั้ง (Constituency Government) ที่ไม่มีความมั่นคงเข้าไปใช้แทนที่ “รัฐบาลรัฐสภา” (Parliamentary Government) ที่มีประสิทธิภาพมากกว่า” (Bagehot W., 1963)

องค์ความรู้ใหม่

จากการที่ได้กล่าวมาแล้วข้างต้น พบว่า ระบบการเมืองในปัจจุบัน ไม่ว่าจะเป็นระบบการเมืองของประเทศประชาธิปไตยเสรีนิยมหรือประเทศประชาธิปไตยประชาชน (ประเทศสังคมนิยมมาร์กซิสต์) ก็ตาม พรรคการเมืองประเทศเหล่านั้น ได้รับการพัฒนาอย่างต่อเนื่องจนกลายเป็น “สถาบันการเมือง” ที่สำคัญยิ่งในระบบการเมืองฐานะที่เป็น “สายธารหลัก (Main Stream)” ในการบ่อนบุงการของพรรคตนเข้าไปใช้อำนาจรัฐ ไม่ว่าจะเป็นในฐานะสมาชิกของฝ่ายนิติบัญญัติหรือฝ่ายบริหาร

บทเรียนทางประวัติศาสตร์ ทำให้เราเห็นว่า พรรคการเมืองไม่ว่าจะเป็นพรรคการเมืองในระบบพรรคการเมืองระบบพรรคเดียว (Single-Party System) ระบบสองพรรค (Two-Parties System) ระบบพรรคเด่นพรรคเดียว (Dominant Party System) หรือระบบหลายพรรค (Multi-Parties System) ก็ตาม ต่างก็มีความสัมพันธ์ในเชิงสะท้อนกลับไปกลับมา ระหว่างระบบเลือกตั้ง การจัดตั้งหรือการเปลี่ยนแปลงรัฐบาล และต่อการกำหนดนโยบายของรัฐอย่างมีนัยสำคัญ

อนึ่ง ระบบการเมืองปัจจุบันในโลกเสรีประชาธิปไตย มีพรรคการเมืองใหม่เกิดขึ้นเป็นจำนวนมาก ซึ่งได้เข้าต่อสู้ชิงความนิยมจาก “ผู้มีสิทธิลงคะแนนเสียง (Votes)” กันอย่างเข้มข้นใน “ตลาดการเมืองเสรี” เช่นเดียวกับกลุ่มทุนที่แย่งชิงผลกำไรใน “ตลาดเศรษฐกิจเสรี” อย่างไรก็ตาม บรรดาพรรคการเมืองที่ได้เกิดขึ้น และดำรงอยู่ก็ยังคงคาดหวังให้เป็น “พาหนะ (Vehicle)” ที่จะนำไปสู่การผลัดเปลี่ยนผู้ปกครองและหลักอำนาจการปกครองประเทศอย่าง “สันติ” กว่าวิธีอื่นใด

สรุป

ในการศึกษาของผู้ที่สนใจเกี่ยวกับพรรคการเมืองในรุ่นแรก โดยทั่วไปแล้วมักเห็นด้วยกับข้อเท็จจริงอันหนึ่งที่มีอาจโต้แย้งได้นั้นคือ ผลผลิตของการใช้สิทธิออกเสียงเลือกตั้ง ที่แผ่ขยายออกไปอย่างกว้างขวางที่ไม่เคยปรากฏมาก่อน ประกอบกับพรรคการเมืองใหม่ๆ ต่างก็ขึ้นอาสาเป็นเครื่องมือของการแสดงออกถึงแนวความคิดของการมีส่วนร่วมของประชาชนและการ

เป็นตัวแทนของประชาชนมากขึ้นเป็นอันดับ ทั้งนี้ โดยมีวัตถุประสงค์เพื่อเปลี่ยนแปลงอำนาจการปกครองที่เก่าแก่กว่าทั้งหน้าที่เป็นตัวเชื่อมโยงระหว่างประชาชนผู้เลือกตั้ง กับการกำหนดนโยบายสาธารณะ (Lawson K., 1980) การมีพรรคการเมืองกำเนิดมากขึ้นนี้ แสดงให้เห็นถึงการเปลี่ยนแปลงทั้งด้านปริมาณและคุณภาพของระบบการเมืองในเวลาต่อมา

อย่างไรก็ตาม ในประเทศที่พัฒนาแล้ว พบว่าความก้าวหน้าทางด้านเทคโนโลยีด้านการสื่อสารกระบวนข้อมูลข่าวสาร ได้ลดบทบาทสำคัญของพรรคการเมือง ที่ทำหน้าที่เชื่อมโยงระหว่างผู้ปกครองกับและผู้ถูกปกครองลงอย่างต่อเนื่อง ประกอบกับการกำเนิดกระบวนกรทางสังคมไม่ว่าจะเป็นชนชั้นกลาง คนรุ่นหนุ่มสาวที่เพิ่มมากขึ้น และมีทัศนคติคัดค้านปฏิบัติกับพรรคการเมืองอย่างเปิดเผยมากขึ้น

สิ่งที่ควรสังเกตอย่างยิ่ง คือ การที่พรรคคอมมิวนิสต์ในยุโรปตะวันออกซึ่งครั้งหนึ่งเคยผูกขาดอำนาจมายาวนานต้องปรับตัวให้เข้ากับการแข่งขันเลือกตั้งกับพรรคการเมืองใหม่ๆ ซึ่งทยอยเกิดขึ้นเป็นจำนวนมากรวมทั้งขบวนการแรงงาน สหภาพการค้าต่างๆ เช่น ขบวนการโซลิดาริตี (Solidarity) ในโปแลนด์ วงการปัญญาชน (Civic Forum) ในเช็กโกสโลวาเกีย

ท่ามกลางกำเนิดพรรคใหม่ๆ มากมาย แต่พรรคที่เป็นพรรคเฉพาะกิจ เฉพาะกาลเฉพาะบุคคล เมื่อผู้นำพรรคล้มหายตายจาก หรือวางมือทางการเมือง พรรคเฉพาะกิจเหล่านั้นก็ล้มครืนและถูกกลบฝังใน “สุสานพรรคการเมือง” ในที่สุด

อย่างไรก็ตาม “พรรคการเมืองในปัจจุบันและอนาคตยังเป็นสิ่งที่โดดเด่นในบรรดาสถาบันทางการเมือง สถาบันต่างๆ ซึ่งสร้างรูปร่าง ลักษณะ โฉมหน้า และวางโครงสร้างแนวทางของสถาบันการเมืองต่างๆ ของสังคม รวมทั้งชะตากรรมของมวลมนุษยชาติต่อไป” (Panabianco A., 1988)

ในท้ายที่สุด สิ่งที่พอสรุปได้ก็คือ แม้ว่าพรรคการเมืองจะทำการต่อสู้กันอย่างเข้มข้นใน “ตลาดการเมืองเสรี” เช่นเดียวกับกลุ่มทุนแย่งชิงกำไรจาก “ตลาดเศรษฐกิจ” แต่พรรคการเมืองยังถูกคาดหวังว่าเป็น “พาหนะ” (Vehicle) ที่จะนำไปสู่การผลิตเปลี่ยนผู้ปกครองและหลักการอำนาจการปกครองประเทศอย่าง “สันติ” กว่าวิธีอื่นใดในโลก

การจำกัดสิทธิและสีภาพของพรรคการเมืองโดยศาลรัฐธรรมนูญ เป็นที่ยอมรับในทางสากลว่า พรรคการเมืองนั้นเป็น “องค์ประกอบ” ที่สำคัญองค์ประกอบหนึ่งของการปกครอง

“ระบอบประชาธิปไตยแบบผู้แทน” (Representative Democracy) และรัฐพึงเคารพสิทธิเสรีภาพในการจัดตั้งพรรคการเมืองของประชาชนให้มากที่สุด

แต่ในบางครั้งการจำกัดสิทธิ เสรีภาพของพรรคการเมืองโดยการ “ห้ามพรรคการเมืองดำเนินกิจการทางการเมือง” (Ban of the Political Party) หรือการ “ยุบพรรคการเมือง” นั้น ก็เป็นเรื่องจำเป็นหากต้องการให้ “ระบอบประชาธิปไตย” โดยรวมสามารถ “อยู่รอดได้”

เอกสารอ้างอิง

- Bagehot W. (1963). *The English Constitution*. USA: Cornell University Press.
- Burke E. (1770). *Thoughts on the cause of the present discountents*. Boston: Little Brown&c.
- Daalder H. (1966). *Parties, Elite and Political Development in Western Europe*. In J. Lapalombara and M. Weiner (eds). USA: Princeton University Press.
- Duverger M. (1954). *Political Parties*. New York USA: John Wiley.
- Huntington S. (1968). *Political Order in Changing Societies*. USA.: Yale University Press.
- ISSAC Jeffrey. (1992). *Conception of power*. London UK: Routledge.
- Katz R.S. (1980). *A Theory of Parties and Election Systems*. USA: Johns Hopkins University Press.
- Key V.O. (1964). *Politics, Parties and Pressure Groups*. New York: Thomas Y. Crowell.
- King A. (1969). *Political parties in Western democracy: some skeptical Reflection*. Polity2.
- Lawson K. (1980). *Political Parties and Linkage: A Comparative Perspective*. USA: Yale University.
- Madison J. (1961). No 10” A. Hamilton, J. Madison and J. Jay (eds), in the *Federalist Paper*. New York USA: New American Library.
- Palombara J. La. (1974). *Politics within Nations* Englewood Cliffs. USA: Prentice Hall.

Panabianco A. (1988). Political Parties: Organization and power. USA: Cambridge University Press.

Sartori G. (1976). Parties and Party System. New York UK: Cambridge University Press.

Schattsneider E.E. (1942). Party Government. New York USA: Cambridge University Press.

Schumpeter J. (1976). Capitalism, Socialism and Democracy. New York USA: Hurper&Low.

Tocqueville A. de. (1969). Democracy in America. USA: Anchor Book.